Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai nolūkā turpināt teritoriālās sadarbības programmas "*PEACE IV* (Īrija–Apvienotā Karaliste)" un "Apvienotā Karaliste–Īrija (Īrija–Ziemeļīrija–Skotija)", ņemot vērā Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības"

(COM(2018) 892 final – 2018/0432 (COD))

(2019/C 190/05)

Ziņotāja: **Jane MORRICE**

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 14.1.2019.
	Eiropas Savienības Padome, 15.1.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 178. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	20.2.2019.
Plenārsesija Nr.	541
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	102/1/0

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. *Brexit* sarunās notiekošās sarežģītās debates par Apvienotās Karalistes un Īrijas robežu liecina, ka ES centieni arī pēc AK izstāšanās no Eiropas Savienības atbalstīt Ziemeļīriju un īstenot programmu *PEACE* un *Interreg* programmas ir ne tikai būtiski, bet arī ļoti nozīmīgi.

1.2. EESK ļoti atzinīgi vērtē priekšlikumu pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES turpināt ES programmu *PEACE* Ziemeļīrijā un Īrijas robežapgabalos. EESK atzinīgi vērtē to, ka atbalsts miera procesam ir ES prioritāte, un atzīmē, ka programma *PEACE* ir būtiski sekmējusi miera saglabāšanu reģionā. Šis vērtējums sakrīt ar Eiropas Parlamenta 2018. gada septembra secinājumiem ([1]), kuros programma *PEACE* raksturota kā paraugs pārējai pasaulei.

1.3. Turklāt, tā kā *Brexit* izraisītajai politiskajai, ekonomiskai un sociālajai nenoteiktībai ir destabilizējošs raksturs, pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem ir svarīgi, ka ES, izmantojot tai raksturīgo "augšupējo" pieeju miera veidošanai un konfliktu risināšanai, arī turpmāk dara visu iespējamo, lai nodrošinātu, ka Ziemeļīrijā ne tikai nesākas jauni konflikti, bet arī turpinās izlīguma process.

1.4. Eiropas Miera un izlīguma programma (*PEACE*) ir vērtīgākais un sekmīgākais miera veidošanas instruments, ko Eiropas Savienība izmantojusi konflikta situācijā. Saskaņā ar programmu *PEACE*, kas tika izveidota, reaģējot uz 1995. gada pamieru Ziemeļīrijā, 24 gadu laikā kopš tās izveides vairāk nekā 2 miljardi euro ir ieguldīti kopienu, pārrobežu un citos izlīguma projektos.

1.5. Visas Lielās piektdienas / Belfāstas nolīgumu parakstījušās puses uzskata, ka programma *PEAC"* būtiski sekmē miera procesu, un šī programma ir unikāla, jo tā ir daudz tālejošāka nekā visi citi ES pasākumi, kas tiek īstenoti tās teritorijā. Šī programma ieinteresētās personas no Apvienotās Karalistes un Īrijas apvieno ES paspārnē ar vienu vienīgu mērķi nosargāt miera procesu un veicināt miera veidošanu reģionā un citviet.

([1]) Eiropadomes priekšsēdētājs *Donald Tusk*: "Mēs neliksim uz spēles mieru un mēs nenoteiksim derīguma termiņu izlīgumam (..) ja saņemsim ticamas garantijas par miera saglabāšanu Ziemeļīrijā, Apvienotā Karaliste pametīs Eiropas Savienību kā uzticams draugs."

1.6. Tā kā *Brexit* procesa un Apvienotās Karalistes iespējamās izstāšanās dēļ ir jārīkojas steidzami, Eiropas Savienībai ir jāreaģē, lai nosargātu miera procesu, kam jāatbilst jaunajām reģiona vajadzībām laikposmā pēc *Brexit*. Paužot atbalstu programmas *PEACE* un pārrobežu iniciatīvas *Interreg* programmu turpināšanai, ES sper nozīmīgu soli pareizajā virzienā. Šī apņemšanās saprotamu iemeslu dēļ ir pamats būtiskai daļai atbalsta, ko ES sniedz šim reģionam, taču var un vajag darīt vairāk.

1.7. Steidzamākās vajadzības – gan *Brexit* sarunu laikā, gan pēc tām – kļūs redzamas, ja pieaugs saspīlējums kopienu attiecībās un gan uz ielas, gan pie robežas pieaugs domstarpības starp tiem, kas ir lojāli Apvienotās Karalistes valdībai, un tiem, kuri ir lojāli Īrijas valdībai. ES "labas gribas" žests varētu būt apņemšanās nākamajā posmā palielināt ES finansējumu programmai *PEACE* un Belfāstā izveidot Eiropas Miera un izlīguma centru, kā ierosināts iepriekšējos EESK/EP/Eiropas Komisijas ziņojumos ([2]). Tas konkrēti liecinātu par to, ka ES ir apņēmības pilna ilgtermiņā atbalstīt miera procesu.

2. **Vispārīga informācija**

2.1. Apzinoties, ka stāvoklis Ziemeļīrijā ir sarežģīts un bīstams, pirmās programmas *PEACE* veidotāji vēlējās radīt visaptverošu instrumentu, ar ko var mēģināt nojaukt barjeras starp naidīgām un sašķeltām kopienām. Programma *PEACE*, kas tika radīta, apspriežoties ar ieinteresētajām personām no politikas veidošanas, pārvaldes un brīvprātīgā darba jomas, ir augšupēja koncepcija, kura aktīvi uzrunā visneaizsargātākos sabiedrības slāņus, tostarp bērnus, sievietes, konfliktā cietušos un konflikta dalībniekus.

2.2. Saskaņā ar programmu *PEACE 1* tika īstenota virkne pasākumu, lai izveidotu vietējās organizācijas, kam jāsadarbojas ar "ar pretējo pusi", jo lielākās ES līdzekļu daļas kontrole un sadale bija uzticēta vietējām grupām un padomēm. Ar programmu *PEACE* tika stimulēti projekti, kas vērsti uz miera veidošanu, konfliktu risināšanu, kopīgas izpratnes panākšanu, traumu dziedēšanu un samierināšanos ar pagātnes mantojumu. Ar programmu *PEACE* gūti daudzi panākumi, un nenovērtējams ir tās devums centienos bruģēt ceļu uz 1998. gada miera nolīgumu. Programmu *PEACE* pašlaik pārvalda Īpašā ES programmu struktūrvienība (*SEUPB*), kas ir Apvienotās Karalistes / Īrijas pārrobežu organizācija, kura izveidota saskaņā ar nolīgumu un kura piešķir visus miera procesam un pārrobežu sadarbībai atvēlētos ES līdzekļus.

2.3. Programmas *PEACE* turpināšana ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu, ka reģionā, saskaroties ar sašķeltās lojalitātes radītajām problēmām, kas pēc *Brexit* varētu saasināties, atkal nerodas konflikts, par kura iespējamību liecina sarunu laikā vērojamais saspīlējums. Programmas *PEACE* turpināšana tik būtiska nav bijusi kopš 1998. gada. Atzinīgi vērtējama apņemšanās *Brexit* sarunās ievērot Lielās piektdienas / Belfāstas nolīgumu un nodrošināt, ka netiek atjaunota "stingra robeža", un programma *PEACE* var būtiski atbalstīt pārejas procesu. Īrijas robežas jautājums ir visproblemātiskākais *Brexit* aspekts pašlaik notiekošajās sarunās un būs tāds arī pēc šīm sarunām, un tāpēc būtiska un nozīmīga loma ir programmai *PEACE* un pārrobežu iniciatīvas *Interreg* programmām, kā arī pastāvīgam Apvienotās Karalistes un Īrijas dialogam.

3. **Vispārīgi ieteikumi**

3.1. Domājot par jaunu iniciatīvu (*PEACE Plus*) laikposmam pēc 2020. gada, būtu jāapsver, kā programmu varētu pilnveidot. Uzlabojumus var veikt piecās nozīmīgās jomās.

3.1.1. Lielāks uzsvars uz visas kopienas aptverošiem centieniem veidot visiem kopēju sabiedrību. Par prioritāti būtu jānosaka arī lielāks atbalsts integrētai izglītībai, kā arī plašsaziņas līdzekļiem un pārrobežu apmaiņai kultūras un sporta jomā. Turklāt, kā liecina daudzie "miera" mūri, kas nodala sašķeltas sabiedrības, prioritāri būtu jāatbalsta sabiedrības virzīti pasākumi, kuru mērķis ir fiziskās un sociālās vides uzlabošana.

3.1.2. Atbalsts "vienas identitātes" projektiem būtu jāpiešķir tikai nošķirtu kopienu uzticēšanās vairošanai, ja šādi projekti patiešām ir pakāpiens virzībā uz saskarsmi ar "pretējo pusi". Kā uzskata kāds labi informēts komentētājs, dažas problēmas, kas rodas saistībā ar programmas *PEACE* finansējumu, ir izskaidrojamas ar to, ka "pārāk daudz tiek dots, bet pārāk maz tiek prasīts".

3.1.3. Ar programmu *PEACE* saistītie komunikācijas pasākumi neatbilst pamatprasībām, proti, tie nenodrošina, ka iedzīvotāji ir pietiekami informēti par ES lomu. Īpašā ES programmu struktūrvienība (*SEUPB*) cenšas šo nepilnību novērst, bet Eiropas Komisijai, valdību departamentiem, ietekmes veidotājiem un citiem būtu jāveltī vairāk pūļu, lai atzītu, skaidrotu un atzinīgi novērtētu ES lomu, izmantojot tādu pazīšanas zīmi kā "Baltā dūja", kas simbolizē ES finansētos *PEACE* projektus.

([2]) Skatīt EESK atzinumu (SC/029) par tematu "Ziemeļīrijas miera process", kas pieņemts 2008. gada 22. oktobrī (OV C 100, 30.4.2009., 100. lpp.).

3.1.4. Vajadzīgas skaidras uzraudzības un novērtēšanas procedūras, lai nodrošinātu, ka rezultāti tiek vērtēti, ņemot vērā to transformējošo raksturu, nevis ekspertu spēju kaut ko ieteikt tikai ķeksīša pēc. Dažas mazas grupas kopienās, kurām ir visvairāk vajadzīgs atbalsts, norādījušas, ka ES finansējums nav "ieguldāmo pūļu vērts" un ka tā iegūšanai tērējamo vērtīgo cilvēkresursu apmērs ir tik liels, ka to šīs grupas nevar atļauties.

3.1.5. Eiropas Parlamenta 2018. gadā pieņemtā rezolūcijā ([3]) pausts viedoklis, ka programma *PEACE* varētu būt ES modelis, kas būtu jāpopularizē, lai panāktu ilgstošu mieru citviet Eiropā un pasaulē. Līdzīgs viedoklis izskan EESK atzinumā, kurā ierosināts virzīties uz globālu miera veicināšanas stratēģiju ES vadībā un izveidot Eiropas miera ceļu, kas sniedzas no Ziemeļīrijas līdz Nikosijai. Šis ceļš, ko dēvē par Baltās dūjas ceļu, sekos īru svētceļnieka Kolumbāna maršrutam un stiepsies gar Rietumu frontes ceļu un cauri Balkāniem, lai savienotu divas sašķeltas salas, kuras atrodas katra savā Eiropas pusē ([4]).

3.2. Iespējams, ka spēcīgākais impulss noteiktu programmas *PEACE* aspektu uzlabošanai nāks no "Briseles", taču jaunā programma *PEACE plus* laikposmam pēc 2020. gada paver iespēju atsākt dialogu ar pilsonisko sabiedrību, lai Ziemeļīrijā palielinātu izpratni par ES mērķiem un vērtībām. Pilnveidojot programmu, nebūtu jāpalielina birokrātija, bet jācenšas vairot uzticēšanos un izpratni par ES lomu miera un izlīguma atbalstīšanā.

3.3. Būtu jāsāk apspriešanās, kas līdzīga tai, kuru 1994. gadā saistībā ar *PEACE 1* sāka bijušais Eiropas Komisijas priekšsēdētājs *Jacques Delors*, un ar šādu apspriešanos būtu ne tikai jāpalielina kopienu "ieinteresētība" veidot mieru, bet arī jāpaver kopīgas mācīšanās iespējas. Ņemot piemēru no *Delors* kga, kas sava pilnvaru perioda beigās izveidoja darba grupu, Komisijas priekšsēdētājs *Juncker* arī varētu izveidot līdzīgu struktūru, kurā darbotos trīs Eiropas Parlamenta deputāti no Ziemeļīrijas un Eiropas Komisijas ģenerālsekretārs un kura darbotos vienlaikus ar pašreizējo Komisijas darba grupu, kā arī sadarbotos ar Īpašo ES programmu struktūrvienību (*SEUPB*) un Eiropas Komisijas biroju, kas atrodas Belfāstā, Dublinā un Londonā, vadītājiem.

4. **Konkrēti būtiski ieteikumi attiecībā uz nākamo programmas *PEACE* finansēšanas posmu laikposmā pēc 2020. gada**

— Lielāks uzsvars liekams uz projektiem, kas vērsti gan uz "vienas identitātes", gan uz visas kopienas aptverošu aspektu integrāciju. Priekšroka dodama programmām, kas veicina sadarbību.

— Programmas *PEACE* darbības periods būtu jāpagarina. Konfliktu pārveidei būs vajadzīgs laiks, un tāpēc ir jāuzņemas saistības, kuru pildīšanas laiks ir ilgāks nekā pašreizējie finansēšanas cikli.

— Būtu jāapsver iespēja ieteikt, ka visiem ES programmas *PEACE* finansējumu saņēmušajiem projektiem ir jāizmanto Baltās dūjas simbols, ko papildina ES karogs un uzraksts "finansējums saņemts no ES programmas *PEACE*".

— Programmas *PEACE* uzraudzības struktūrās arī turpmāk būtu jāiekļauj ne tikai pretimnākošākie vai pieredzējušākie dalībnieki, bet arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Vairāk jāatbalsta dalībnieki kopienās, tādā veidā veicinot šo dalībnieku izaugsmi.

— Būtu jāapsver iespēja *PEACE* paspārnē izveidot vietējās komitejas, kas sadarbojas ar kopienu padomēm, Ziemeļīrijas asambleju un citiem politikas veidotājiem.

— Būtu jāpopularizē Baltās dūjas ceļa koncepcija, jāveido visas Eiropas miera veidotāju sadarbības tīkls, jāizmanto ar ikdienu saistīti vēstījumi, lai palielinātu izpratni par konfliktiem, un iedzīvotāji aktīvi jāiesaista miera ceļā.

([3]) Eiropas Parlamenta 2018. gada 11. septembrarezolūcija par ES kohēzijas politikas ietekmi uz Ziemeļīriju.

([4]) Skatīt EESK atzinumu par tematu ""Baltās dūjas ceļš": priekšlikums globālai miera veicināšanas stratēģijai ES vadībā" (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēts).

— Nebūtu jāatsakās no sākotnējās apņemšanās Ziemeļīrijā izveidot Eiropas Miera centru, kas būtu saistīts ar centru Nikosijā, tādā veidā veidojot platformu reāli īstenotu praktisku miera stiprināšanas pasākumu izplatīšanai Eiropā un visā pasaulē un nodrošinot, ka Ziemeļīrijā miera procesā un citviet smagi gūto pieredzi var arī turpmāk izmantot to cilvēku labā, kuri dzīvo konfliktu skartā vai pēckonfliktu sabiedrībā.

Briselē, 2019. gada 20. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER